

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 62 (1948)

Artikel: I.N.R.I. : badoia da Meer digl Patnal
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-216935>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 22.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

I. N. R. I.

Badoia da Meer digl Patnal.

La streia ha schino da maglear tschagna: pàn ner a mela. La cuvidusa ha anculetg sei da la mesa bregna da lut, cun la detta melna las davosas schmieulas pàn, ad ha catscho ellas an bucca an eyna gea. Ussa sapartratg' la, nedar sapartratg' la nut, a sea ergia cugl mantùn segl cumbal, igl cumbal dretg sen la mesa, ad igls ils vigls vieults ancùntar la cazola da zef c'arda.

Ella stat cieua tràntar igls seas dus amitgs, egn giat ner a Jesus Christus.

Igl giat fova avànt onns vagnieu sen seas aignas tappas na tiar ella: «miau, miau», veva'l schamieu, a sgriflo ved igls barcùns schieults da la faneastra. Ad ella veva prieu naadaint el a stgaldo el cugl sieus flo greaf a tràntar igls seas cavadeals pirieus, a quel veva dalùnga antschiat a filar. A daquadanvei ha'l ella tanieu el sco par aigian fegl, parquegl c'ella veva betga otars unfànts, la streia. Da dretga raschùn vev'la egn, ea, egna matta maridada, cugl Masuc, igl pur grànd da Flearda, mo quella saturpigeava gioud la si' mamma, cun quegl c'igl cureva la scadatga ca lezza segi egna streia.

Mo cugl Christus earogl ieu otar. Lez veva egn daquels tún ziplasontgs, egn Tiolar, near seiiou tge, palando sei ad ella tsche gi, c'ella ha ligieu ad el la vetta sen la pala màn: ca'l vegi nigns raps parsuaintar, veva'l getg que tamazi, partge ussa segi vagnieu naasei agl Tirol que Luther cun giaval a tut, a c'igl vommi mal cugls ziplasontgs, ad ascheia daquellas getgas. Tgi ca segi que Luther veva la streia nignas marottas da saver. Glez fova ad ella tuttegna. Ella veva gea fatg giou da zufflar sen daquellas meardas. Gnànc aint alla baselgia da Sogn Fluregn a Masagn, nungir an quella da Sontga Maria da Tusàn, vev'la dastgieu tarlar la Messa. Sco egn tgàn vev'ni saglianto or ella, sco egn tgàn rugnus.

«Le me que sfiaro tscha sen mesa», vev'la getg alla gritta agli ziplasontgs, «a va agli giaval, a sale betga pli ver te quasei, mains ca tei vegias gearmains raps alla tschenta.»

Mo alu vev'la tuttegna stuvieu vurdar sen que povaret, ca schascheva tscha sen la mesa, grànd a blut sco'gn unfànt nofnaschieu, a dagutava da sàng giou digl tgieu ad or digl cor: «tei vezzas or gest sco'gl mieus Pedar barmiart, cura ca'l e sto schmardaglieu sut igl pegn agl vòld da la Quadra.» A Jesus veva vurdo sen ella tras igls palpeadars miaz saros a marfs da las pagnas sco par gir: «Po eas-sar, streia.»

A daquadanvei fova'l ear igl Christus sto da tgea alla baita da la streia: el palandava adegna seiagiou par la pre sur la mesa nera da lut, a vurdava adegna surangioù sainza gir pled. Ad ella veva survagnieu schi bugent el, ca'la veva egn' ea prieu el sut bratsch a radetg el a Val a scho surdorar el alla stizùn da Gion Caplasch. A tge breias ca'la veva gieu par igl radir sei antiar ad antraig, partge ca tut ca schivlava ancùntar ella a leva strer davent igl sieus Jesus Christus.

Ad igl giat c'antschevar veva gieu temmas c'igl um sen la crùsch vagness naagiou a magleass sei la si' maglia, veva plànsieu sadiso veda que tscheart giasl, ca vurdava trest sen tut, magleava iut, betga pàn, betga schambrotta, betga mirs, ea, gnànc las mustgas ca sgulavan sper el veiana agls tgòlds suaintarmiazgis da stad.

A la streia stat ussa cieua tràntar igls seas dus amitgs, igl giat ner a Jesus Christus, ad els spetgan, c'ella ca sa, bagliaffi.

Mo lezza sera vev'la betga gest la bùna. Ella fòva sglischeada oragiou par la sglatscha cun da radir sei segl dias gob l'aua alla bulscha grànda a la mataneglia da Valegna veva tarmess na viars a schivals ancùntar ella, a la crusch digl dias fageva ad ella uss aschi mal, c'ella veva nignas cuvedas par patarliazis sco schaglioc mintga sera. Jesus Christus veva ear betga preascha, ad igl giat, quel sasamgeava da la giatta alva digl mastral.

«Ea», ha'la getg tutanegr' ea, la streia se par Jesus: «Tei vessas stuvieu ver, tei, cura c'jou sund dada giou, vessas lu gearmains savieu gidar a mei, he — Quegl e schon scogl soda da saschar palandar sei parveia digls putgieus digl mund. — Mo scha tei vegnes-sas par urealas naagiou fussigl migliar, tratg' jou.

Ad ànc migliar fussigl sto sch'tei füssas naschieu qua tiar quella parleramainta noscha, ampe da liagn an que Palastegna ca nign sa noua c'igl e. Qua vessas tei gieu detg' avunda da gidar, ple c'avun-da. Ad ussa stuvessas tei duvrir egn' ea la bucca a gir a mei sco jou

stotgi far daquadanvei par radir naasei aua a lenna. — He, gi egn' ea! Tei has bian, tei drovas nut da maglear a nut da far fiac. Tei sas betga sco'gl stat cura c'ign ha fom.»

Ad igl Christus vurdava cugls ils da pagnas a sapartartgeava ved igls tains cura ca'l veva schmaglianto, cun seat pàns, quattarmelli dels — mo el geva betg' egn pled. Ad igl giat vurdava cugls ils sbrinzlànts, veards se par el, gest sco'gl fuss l'ampremma gea cagl vazess sen la pre.

«Moscha», ha la streia getg, «moscha, cun te ha'gl nign senn da bagliafar, Christus», ad e lavada sei. Egna pintga fov'la ella, tut bregn-nera, plagn da pials ners sen la gneffa, ad egna goba ca vagneva diasch geadas pli grànda sen las pres cura c'ella sabulacava anturn.

Ad ella ha antschiat a satrer or. Cura ca'l e stada an tgamischa, e'la zapigneada cun pes bluts sco'gn unfànt gob, nedar egn àngal por sainza alas, toccan vei tiar la cazola da zef ca sasgurlava sbleha sen la mesa, ad ha getg: «Bùna notg, Christus», ad ha zuflo segl limegl.

Lura ha'la sbluto aint alla notg la si' tgarn pirida, ca Christus, sco par um, dastgeava betga ver, ad ha samess pàr lùnga sut la si' cuvreia da scrottas, nieuva, alla disa viglia, sco igls unfànts nofnaschieus a sco las baras.

Aluscha e'gl sto notg.

Tge vezzas tei da notg? Stgir, nut otar ca stgir. La vischnànca e sco zuflada davent dad egn zuffal neraint. La valada e plagna tgiambla scrottas neras. Igls cualms en davent, nedar els en qua, sco ners schabiarts ca tei sas betga pli noua c'igl en, a sas tuttegna dar cugl tgieu ancùntar els cur ca tei vas. Tei sas betga pli noua ca e la veia, noua c'e igl pro, noua c'igl malavurdo. Tei sas betga noua c'e igl tieus litg, noua las ti's tgossas. Tut e ner, a tei vas a palpànt a palpas ner, partge ca la stgiradetna satgatscha aint par tut las fessas a rusnas, da las fossas digls morts, toccan sen tschial.

Geabagn, igl e sto notg ear quella gea. Aluscha e'la vagnida, la mort. Partge ella vean bugent la notg. La tschocca vean cun zaps d'umbrivgia a palpa segls litgs digls carstgàns a «tac» stanschainta ella ign, aluscha e nut pli d'anturn dad el: a nign ca sa scha que segi sto bian near mal. Ella vean natiar ad anvida egna fevra ca arda a rumpa igl tieus flo, nedar cugl cunti digl tieus anamitg ca spàrtga

parmiaz igl tieus cor, nedar cun egn estga c'anvida fiac sut egn bratsch fagn, ad egn bratsch fagn anvida fiac ved essas da la ti' tgea, ad igl lenn anvida fiac ved las cuvreias digl tieus litg, a las cuvreias ampizzan la ti' tgarn alva a santevla, a tei stànschas, sa-storschas, schemmas ampoet, aluscha sastuleschas vei, alusch es tei betga ple tei, mo egna plùnetta ossa crutscha sen rumiant da tschendra a fulegn.

Egn giat, quel ha gea bian, pli tgieuntsch da mitscheare, el seglia or par egna rusna alla faneastrà a metscha or agl ler bletsch, stgir a sayir. Mo egna viglia... Mo glez e gea tuttegna, ad igl ha ear nign senn d'uncurir sco'gl segi ieu, tgi ca vegi anvido aschei'egn fiac. Jou ve schon getg a vus, que e sto me egna streia ca e arsa.

A la damàn marvegl, cura c'igl tgavrer da Savusch ha vieu ca la baita da la streia fòva scungirada, a me ànc egn nivalet fem sabulacava se pigl ler grisch da la damàn, e'l tgilato anturn tras tscheppa a stearpa par darasar quellas novas, a las prusas scadatgas vagnevan or segl esch miaz tratgas aint a cun gneffas da sian talatgâv'ni a s'anzinavan, ad angraztgeavan agli Sontga Maria da Tusàn, ca las vegi spindro digl barlot.

Egn um grànd a stgir, cun egn fest antamàn, igl lep da la tga-petscha segls ils, ad egna bulscha tgirom se dias, ha sabuyagieu segl tard miazgi da tsche gi, se par la veia da la baita da la streia da Vallegna. Que eara igl pur grànd Masuc, egn digls grànd purs da la Mantogna, ca veva menna gieu mains ca tschuncànta vatgas an navugl, ad agl sieus zonn menna mains ca tschiant nursas.

El sarumpa veia cugl fest sei toccan tiar la baita sbuvada. Las crustas nerás digls mirs ars rin (near bregian) agl sulegl sco la bucca vitta d'egn vigil ca dorma sut egn pumer.

El vardà ad anquiarà, igl pur grànd Masuc, mo qua e me sulegl, a fulegn a savur da tgarn arssa. El safà anavànt a sfure-tscha sen la caltschegna segl palantschieu. Nut e qua, nut! «Ach Jesus, Giusep a Mareia, tge tgossas.» Egn umalossa vit an garnugl sen egna rùna tschendra a fulegn, tschiyegna a ri ancùntar igl pur grànd Masuc. Ea! Lezza eara ella, la si' sira, la mamma da l'Urschla. Tscheart e'gl da sapartartgear ca quell' ossa han egn' ea purto la si' dunna. Ea, c'anzatgi ha brànclo tràntar quell' ossa, cura c'igl earan surratgas cun tgarn, a fatg mamma la streia.

Ussa e'la morta! Trer giou la tgapeala, glez sto'gn schigea c'ella e

stada egna streia. Ign dastgeass betga eassar lead cura c'ign mora da quella mort, glez e la vardad. Mo quella sira streia fova egn tatg segl bùn num digls Masucs, egn grànd tatg. Toccan giou Tusàn ruschanav'ni da la Masucca, feglia da la streia. Mo uossa stuveva'l far preascha. El vess gieu nuvidas scha la glieud vess vieu el, igl pur grànd, a sfuritgànt anturn alla baita da la streia. Tgi sa noua gianzar ca'la veva zupo igls raps?

Ad el sfuretga, a splùnta a petga cugl fest, ravulta cugls màns a sclomma: ad igl umalossa ri an l'antgearn a zuppa igls ils cun la si garletta. Zacement... nut, spir rumiant, spir patetg, blut nut.

«Ach, betga megna dabot cun quellas furtegnas da buab: possa ampoet, a sapartratga noua c'igl stgazzi savess eassar.»

El va giouador a satschainta sen egn crap ancùntar igl sulegi ca sasvearscha. Tei vezzas la si' tatonna bregna, dira sco tgir, a pussànta sco quella d'egn tor. La strivla frùnt bass, noua c'igls tgvvels spess, dirs, ners rumpan aint, lezza vezzas betga, mo vezzas tuttegna ca tut igl sieus tgiarp sapartratga, nedar amprova da sapartartgear egn partratg, noua ca'l setgi eassar igl stgazi. Mo el tgatta nut. El sgratta igl tgieu cun rabtgas sco sch'el vess melli plugls tràntar quellas zetlas neras. El spida, mo el tgatta nut, el spida ànc egn' ea sco scha'l vess rànglas alla gariatta. Igl gida nut. Noua e'gl peia? El savolva, el leava a tgitta aint par vurdar sch'igl segi liaint nut otar ca pres a palanschieus. Ach, igl alf umalossa ri tscha ànc adegna a zupainta igls ils cun la garletta. Mo scha quella schmaladida vess igl stgazzi alla bisatga sut ella?

«Jössas, tge sto'gn far par survagnir la si' aigna iarta! Ear sfuritgear igls morts cugl fest, sto'gn.» Igl umalossa ri. Mo anzatge ha'la gea agl ravugl miaz sfundro allas tschendras. Hei, Dieus, tge vùngas. Mo tge giaval e que? Ach que e me egn Nossegnar!

Ea, glez fovigl, el fova Jesus Christus, quel palando sen la crusch, quella ca palandava ved la pre. Igl fiac veva ars la crusch, mo veva betga savieu ardar Christus, parquegl c'el eara da dor. A Christus fova do giou cun bratscha duvearta sen la streia, mo megna tard par spindrar ella da que unfiarn sen teara.

Ad el fòva vagnieu tut da fulegn, gest sco'gn Jesus negar. Mo el vurdava ànc adegna cugls seas ils trests da larmas (igls negars bregian gea ear) ad igls tatgs da sàng, quels targlischevan ànc dapli, sco ieuvas culeschan.

«Jössas, jössas», ha'l getg igl pur grànd Masuc, ad ha prieu cun las si's brànclas bregnas que Jesus grànd a blut sco'gn unfànt, ha vieult el da tut las varts, alusch ha'l sansino.

«Aint agl num digl Bab, digl Fegl, digl Sontg Spiart, jou se betga tgi ca tei es, sch'tei es egn Christus digl barlot, nedar egn dretg! Mo par far la sayira viiou radir te giou Tusàn, tigl Rosenfeld harmer. Egn per bluztgars survignt' jou.»

Ad el ha stumplo aint alla si' bulscha vid-videtscha igl Christus da fulegn, mo lá bratscha da lez, disada ved la crusch, fova megna spargazada par saver ir aint alla bulscha, a bratscha a best digl Christus pizavan su'gl ur bulscha or, sco sch'igl lessan paglear anturn anzatgi, ad igls seas ils tgitavan or trests tràntar la barba da fulegn a la crùna da spegnas neras.

Dantànt fastignava'l igl pur grànd oragiou a Val, partge ca'l veva ànc anzatge da rugalar giou Tusàn, ad igl vagneva stgir, ad igl partraig da sarùnar sei puspe cun que Christus se dias tras la val da la «Mala Notg» (nossa dunna da Mistegl, gida!) fageva schnavurs ad el. Ad el tgilatava oradaquigiou sco'gn anugl nosch a deva plùntanadas tràntar tscheppa a stearpa. Ad igl Christus sbarlitava segl tgil ad el, a purscheva la bratscha ca pageava anturn a nign.

«Miau, miau», ha'gl tulano tras las tgaglias. Igl pur grànd Masuc ha savieult anavos sco sch'el vess survagnieu egna fetga. Egn giat ner tgilatava ord igl tgagliom a fageva da sagutar el.

«Tei, coga digl barlot», ha'l getg igl Masuc, ad ha fiars egn crap ancùntar gli giat.

«Miau, miau», igl giat cureva tuttegna ancùntar el, sculz a trest sugatava'l, sco scha'l vess speartas da rivar datiar.

«Jössas!» ha'l briglieu, igl pur grànd Masuc, a tutanegn' ea ha'l sancurschieu segl tgil la pesa digl Christus, a ha danadetg straig naagiou la bulscha, ha tschifo igl Christus nieu a spurno or el: «ussa seiiou ca tei es digl barlot», ha'l clamo anavos, alusch anavànt a cupetgas oragiou pigls bots a trànter igls pegns neraints.

Igl giat an egn per sagls sculz ha tgato Jesus: «Miau, miau», ha'l getg agli. Mo igl Christus vurdava trest ancùntar tschial cun la bratscha spargazada: «Miau», ha'l getg igl giat sco a bargiànt ad ha antschiat a litgear giou las plaias neras da Christus.

Ad igl e sto notg ànc egna gea.